

VI.

Hr. Jens Nielsen i Hundseby og hans „ukristelige Handel“.

Gav det foregaaende Stykke et Exempel paa forargeligt Præstelevnet, da er dette ikke mindre Tilfældet med følgende Sag mellem Axel Urne til Søgaard og Hr. Jens Nielsen,

¹⁾ O. H. Møller, Vermischte Nachrichten und Urkunden, welche Ludolphum Naamani betreffen. Flensb. 1775. S. 41.

der var Præst eller Kapellan i Hundseby paa Laaland og tillige Axel Urnes Foged paa Aarsmark (nu Knuthenborg). Den viser os en Sædernes Raahed, som man, Gud ske Lov, neppe mere vil finde Mage til, ialfald ikke i Præstestanden. Som et Bidrag til en Karakteristik af Tiden fortjener Stykket formentlig at opbevares, saa lidet opbyggeligt Indholdet end er ¹⁾).

1.

Frederich then andenn met Gudz naade Danmarckis,
Norgis, Wendis och Gottis koning etc.

Vor synnerlig gunst tilfornn. Wider, at Oss Elskelige Axel Wrne til Søgaard, wor mand och thiennere, haffuer beret for oss, huorledis at hand haffuer tiltalle til en wed naffnn her Jens, som wor hans sogne prest til Aarsmarck wdj Laaland, for at hand skal haffue ladet sig befinde wdj nogen wtroschaff met hans regenskaff, ther hand hagde befalling paa hans gaard, for^{ne} Aarsmarck, tisligeste for hand sig haffuer beuist wtroligen bode wdj tiuffuerij och horerj, som hand etther sielff ydermere berette kand. Thij bede wij etther och wille, at nar for^{ne} Axel Wrne etther tilsigendis och met thette wort breff besøgendis vorder, atj tha kaller for^{ne} her Jens for etther wdj rette, grandskendis och forfarrendis ther om ald leyligheden, och siden endeligen hielper for^{ne} Axel Wrne offuer for^{ne} her Jens, saa møget som rett er. Ther mett skeer wor willige. Schreffuit paa wor gaard wdj Lund, then 8 Junij Aar etc. Mdlxvj.

Wnder wort signet.

Udskrift: Oss Elsk^e hederlige och hoglerd mend Doctor Hans Albretsen, Superintendent wdj Selandz stigt, tisligeste Rectorj, doctoribus, magistris och menige professoribus wdj wort Vniuersitet wdj wor kiøpstedt Kiøpnehaffnn.

¹⁾ Efterfølgende tvende Aktstykker meddeles efter Originalerne i Konsistoriets Arkiv.

2.

Her Jenses, som wor capellan wdj Hundseby Sogen wdj Laalandt, nogen hans wchristelige handell.

Item skylding, som Axell Wrnne haffuer till herr Jens, som then dandemand Mester Hans Tomesenn flide Axel Wrne tiill en capellann tiill Hundseby kircke i Laalandt.

Item thett første her Jens kom tiill Laalandt for en capellan tiill Hundseby kircke, forhandlidt hand syn sag oc loed giøre seg ett hiemelig kals breff for en fuld Sogneprest aff nogre faa, hand ther tiil beuilgede offuer synn befalling, Axell waffuist i noget maade, tesligeste bispen, emod ordinantzens lydelse.

Item ther nest strax Jens Jude, Axels fogedt paa Orsmarcke, wor død, thog hand seg then fogidt befalling tiill, Axell waffuist, och ther gjorde ¹⁾ ms oc te andres testamente, som ther rde oc byte oc delte teriis gods wdt eblant huem hanum løstidt, dog beholdt hand sielff thet beste, baade heste, sølff, cleder oc andett, screff Axell tiill, att hand well wiste att staa slig befalling faare, baade wdj kircken oc paa gorden, oc havde slig befalingh hagdt tilforn etc., oc screff ther paa at haffue goedt forstandt, saa ieg skulde haffue hanum att betacke i alle maade.

Item nogen tiidt ther epther nu wdj wintter, Axel drog Ko. Mtt. werffue aff Riigdt tiill Ceell, oc drog egenom Harsløff, Offuenraa, Flensborg etc., møtte hanum tiender, att same her Jens havde send tiidt tiill synn hustruff møgidt adskillig tingest, flesk, mell, malt, smør, boskaff oc andett, oc mentte, att then, hand tientte, skulde føge haffue hanum i frambtiden att betacke, dogh loed ieg mig icke mercke, att hand vor mynn tiennere, icke wiilde ieg giffue same tiender hoes mig nogen plats paa then tiidt, eptherthij

¹⁾ Her og i det følgende er Papiret paa flere Steder hensmuldret paa Grund af Ælde og Fugtighed.

hand wor en Guds tiener oc then, ieg satte mögen loffue tiill; wor oc berett, som siden er bleffuen beuist, att were affdøbt frän syn tieneste oc kaldt för hans wtlibörliig gierningers skyldt, som then dandemand Mester Niels, Bispen i Fyen, beuiste hanum offuer i Laalandt paa Orsmarcke wdj prouestens, mester Hans Jørensens, mester Hans Mogensens, her Dienies oc myn neruerelse, oc sielff thet och bekiende, tesligeste forsuoriidt . . . andett.

Item som Axell er egen komen aiidt, er hanum komen wisse tiender her Jens hagde nu giortt seg altingest ferdig att wiille rømme mett allt mitt tingest, handt kunde føre mett seg, och forbidde kun aleneste ephther en wogen, hand hagde att besla wdj Maribo, som hand hagde ladet giortt aff mitt temmer paa gorden, oc tagidt tiill same beslag alt thet Jern paa gorden wor, icke sparendis plog Jernene eller Jernuegger, som man plegde att kløffue wedt wp tiill gorsens behoff; sambledes ladett wdførre tiill øernne allt, hand aff gorden flytte kunde, koffuer, then, gryder, dyner, boskaff, met mögen fetallie, huilckit alt tiill skiffs oc bortt kom ephther hans egen wiilie oc befalling, saa hand ther mett haffuer giortt en wbodelig skade, oc kom tiill Lanteholsten tiill hans Hustruff altsamen; dog trode Jeg icke helder tisse tiender, thij hand ideligen altiidt wpholde mig mett syn falske scriffuelse oc store troskaff, hand wiilde beuise segh.

Item ther nest paa thet siste kom mig om hanum dagligen were tiender om hans fortachte handell oc wtro-skaff i mange oc alle maade, saa Jeg bekom scriffuelse aff Albrett Oxe, tesligeste Laffue Wenstermandt, att same her Jens hagde alt mitt tingest bortte oc wiille reppe seg, nar winden bleste. Tesligeste screff Bispen mig oc tiill, att thersom Jeg icke wor snar, tha skulde ieg finde en tom Ree, thij fullen wor flyg oc mentte wdflyen, mett mere beskeden.

Tha ephther slig leglighed forskickett ieg strax myn høstruff offuer tiill gorden att forfare legligheden, oc befandt ther tha i sandingen, som tienderne seeg forløff; dog

bekumere hun seeg mett ingen dell, icke helder fortørnnidt hannum ett ordt, som hand maa sielff bestaa, men hun screff mig strax all beskedt oc the wisse tiender tiill, att skaden oc spotten hengde mig paa, oc icke wiilde haffue ther nogidt mett att giøre før myn tilkombst, saa ieg bleff aff myn herre forløffuidt oc kom thet korteste mig muligt wor.

Item midlertidt som ieg saa wor paa weyen, wor myn hustruff hos abbedissen i Maribo. Tha kom hende iligen tiender tiidt, at hun skulde begiffue seg tiill gorden, thij her Jens regeriidt formøgidt hartt oc wiilde ther haffue woltagedt hendis egen piige wppe paa hindis stuffue, tesligeste i quindestuffuen oc i gorden, hagde icke gordsens folch komen aff slig roff oc klammer aff theriis sengge tilhielp . . . huilckit hand icke b en Guds tienner ilde an att fort baade Gudt oc mendskenn, huilcken mere s[kulde] wide end en plebeye, som seg mere skiemmer; hues hand i liige maade baade i sognedt och wden sognedt mett myn bondefogidts kone, Esberns høstruff i Norlunde, som hand holdt mett woldt i wintter hos [seg] paa gorden i tre netter emodt hindis minde; tesligeste mett myn møller konne, ther wedt hand sielff best att giøre rede faare, thij ther gaar icke döll paa. Epther sliig leglighed drog myn hustruff strax tiill gorden oc mett hindis wengers raadt ther i landett loedt hanum sette oc foruare, thet beste muligt wor, thill myn tilkombst.

Item midler tiidt hand wor satt, forkom handt sitt Regenskaff, saa ieg thet icke kandt aff hanum bekomme, men sagde thett att were fran hanum stollidt, ther hand bleff satt; men ther hand bleff adspurdt for bispen oc dandemend, sagde hand, thett att haffue lade foruaridt hos en hans wenner i Maribo, som hand hagde syn handdell mett, dog wiilde ingen tiltro thett att hentte wden seeg sielff, paa thett att hand ther mett kunde komidt aff mitt hechte och Jernn, dog ingthett andett ther hoes endt en skalcke Mening, som hans handell er. Hand berømidt seg oc huer natt for thenum, som hanum offueruogit oc woridt,

att thersom hand ikke giordet for then gode karlls skyld, som hanum satt hagde, wiilde handt komme ther fran mett then onde konst, naar hanum løstidt, mett mange wehristelig talle.

Item befindis oc er sandingen, oc her Jens haffuer thett sielff bestaaedt, att hand haffuer hagdt slig en forborgen handdell mett myn møller, att hand haffuer anamit aff myn goods Suin the aller beste, then enne stiefuldt epther then anden, oc førdt same Suin tiill møllen.

Item haffuer hand soldt mitt Landgilde oc forkomidt pendingene emodt myn scriffuelse. Item och stedt mine gorde bortt, wpboredt stedmaalidt mett fogede mude, oc forkomedt; wdj lige maade haffuer hand och handlidt mett mitt sagefaldt, oc ingthett løent folckit paa gorden, endog hand haffuer wppeboridt pendinge tiill thenum aff myn kiøpmandt, i Nagskoff Borgmesther, som hand mett hans quitantze haffuer beuist; altt mitt Landgilde Smør oc gords smør haffuer hand oc forkommeth, mett all myn affuell.

Item haffuer her Jens soldt thuø skønne blaa aff mine gords øxen, som haffue mitt merche, tiill Peder Graa i Hyldestedt for 8 daller j ortt, huilcke øxen endnu erre beslagne oc hos same bonde tilstede, oc wedt icke, om her Jens will were ther tiill, oc wore øxen 18 daller we[ll] wert. Item wdj liige maade haffuer hand soldt myn beste gaards Tyer Sognemendene i same Hyldestedt faar 3 daller en $\frac{1}{2}$, er och tilstede.

Her Jens haffuer oc well giortt mig stoer wsiigelig skade paa myn bygnings skoff oc anden skoff, huilcket ieg wiilde løse mett store pendinge, oc forskencht en quinde i Maribo wedt naffnn Margrete Remsniders then skøneste eeg paa grunden, huilcken ieg sielff aldriig nentte att hugge eller bruge tiill myn egen bygningh.

Her Jens haffuer icke helder kundt forlatt hans forredderlig hiarte, men screffuidt oc egenn faaet løsagtiig breffue, som forhende er, oc dreffuidt syn skelms handell mett the forløffuene Maribo Jomfruer; skulde were oc hiulppet thenum wdt, oc loentt thenum mine bynder wogne att flytte

thenum om landene i teriis beholdt, mig tiil spott oc ephertalle, som then huercken ære eller pligt wedt att betencke.

Ther ieg kom tiill gorden oc sligt i sandhedt formerchte, forscreff ieg strax, ephther ieg icke lengger hagde loff ther att bliffue en thuo netter, then gode Herre Bispen aff Fyen, Prouesten oc flere, oc loedt tha giffue hanum hans forseelse tiill kiende, huilcken hand tha obenbare bestoedt for thenum alle; oc ieg tha, ehuor stor skade ieg hagde faaedt, wiilde haffue giffuidt hanum thett alsamen tiill, dog hand skulde forsuoridt landett oc antuordet mig sitt regenskaff, att ieg motte haffue wist, huort mitt wor komidt oc hues mig kunde tilstaa, huilckit hans Regenskaff hand for ingen dell fra seg offuerantuorde wiilde, huorfaare [i] alle tisse sager, som ieg saa korteligen haffuer forfariidt hans moduilliig tiuerij, ketterij oc skelm stycker, Jeg begier aff etter gode herrer oc wenner ephther Ko. Mtt. befalling en endelig rettferdig dom oc saa møgidt rett er, huor Jeg en tiidt maa haffue att rette mig ephther, huilckit ieg gierne mett etther oc huer besynderligen wiill ephther myn formue forskyldte oc fortienne, som ieg etter pligtiigh er.

Her Jens haffuer oc her icke kundet forlatt sitt skalchedt, oc berett, att hans wlyche hauer weriidt then, att hand predickit faar myn høstruff oc straffiidt Synden, huilckit hun icke haffuer kundt fordragit, och dett dog befindis i sandhedt, som handt icke andett kandt bestaa, endt att. huercken hun eller ieg aldriig haffue hørtt hans predichen, mett adskillig nchte løgner besmøche syn wredelige handell mett, forhoffuendis att fanghe syn tilbørlig Løen baade aff Gudt och mendiske; hand haffuer oc then konst att giøre sig wiildt oc galdt, saa tiidt hanum løster. Thett er thett føye, ieg kunde saa korteligen forfare, thett mere er fast tilbage, som alle mandt claffuer.

Saavidt Axel Urnes Indlæg mod Hr. Jens. Den 4 Juli 1566 mødte begge Parter paa Konsistorlum, hvor

Udfaldet blev, at Axel Urne, paa Professorernes Forbøn tilgav Hr. Jens Nielsen alt, hvad han havde forbrudt — unægtelig en høj Grad af Lemfældighed, hvis blot en Fjerdepart af Beskyldningerne have været sande ¹). Hermed maa dog vistnok kun forstaas, at Axel Urne opgav sit private Søgmaal mod Hr. Jens som Foged paa Aarsmark; thi rimeligvis er denne dog bleven afsat fra sit Præstembede i Hundseby og har maattet forlade Laaland. Men derfor kan han gjerne senere være bleven Præst i et andet Stift; ialfald var sligt ikke uden Exempel.
